

Üldkorralduse jälgitavus sisekorraeeskirjade näitel¹

Marge Maspanov

Tallinna Ülikooli keeleteametamise magistrieriala lõpetanu

Õigusakti eesmärk on anda õiguseid ja panna kohustusi, anda sotsiaalseid juhiseid. Kui kohustav õigusakt on kirjutatud raskesti mõistetavalt, ei pruugi inimene sellest kas üldse aru saada või õigesti aru saada ja juba see suurendab võimalust, et inimene ei täida kohustust. Seega võib oletada, et kergesti mõistetavat õigusakti täidetakse tõenäolisemalt. Ka Jaan Mikk on tõestanud, et inimesel on kergesti mõistetavat teksti lihtsam vastu võtta ja see jääb paremini meelde.²

Õigusaktide keeleteaduslik analüüs võimaldab õiguses ja halduses selge keele põhimõtet paremini rakendada. Artiklis käsitletava uuringu eesmärk oli välja selgitada üldkorralduste jälgitavusele viitavad keelekasutuse näitajad ning nende alusel võrrelda analüüsitavaid tekste omavahel ja teiste kirjalike tekstiliikidega. Sisekorraeeskiri on suunatud üldiste tunnuste alusel kindlaks määratud ja piiratud isikute ringile, st selle kehtestanud ministeeriumi teenistujatele, ning vastab üldkorralduse tõlgendusele³. Sisekorraeeskirja eesmärk on sätestada ministeeriumi tööreeglid ja nende täitmine on kohustuslik kõigile haldusorgani teenistujatele. Vaatluse all olid kolme juhulikult valitud ministeeriumi – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM), Rahandusministeeriumi (RAM) ja Sotsiaalministeeriumi (SOM) – sisekorraeeskirjad. Lisaks oli eesmärk kvalitatiivse analüüsi käigus hinnata, kas nendes eeskirjades on kinni peetud õigusaktide sõnastamise põhimõtetest ja ametliku keelekasutuse nõuetest, samuti leida võimalikud seosed kvantitatiivse analüüsi tulemustega. See võimaldas hinnata, kuidas mõjutab sisekorraeeskirjade keelekasutus nende jälgitavust, ja võrrelda sisekorraeeskirju teksti jälgitavusele viitavate lingvistiliste näitajate alusel. Siinses artiklis tutvustan stiili- ja loetavusindeksi LIX ning kvalitatiivse analüüsi tulemusi ja annan neile tuginedes soovitusi.

Stiiliindeks

Stiiliindeks mõõdab teksti stiili kalduvust nimisõnalisusele või verbilisusele, väljendades teksti jälgimise hõlpsust ehk jälgitavust. Kui nimisõnad muudavad teksti tihedaks ja tuletatud nimisõnad ka abstraktseks, siis tegusõnad vähendavad selle abstraktsust.⁴ Stiiliindeksi hindamiseks tuleb leida nimi- ja tegusõnade suhe.⁵

¹ Vt ka **M. Maspanov** 2021. [Üldkorralduse jälgitavus sisekorraeeskirjade näitel](#). Magistritöö. Tallinna Ülikool, humanitaarteaduste instituut.

² **J. Mikk** 1980. Teksti mõistmine. Tallinn: Valgus.

³ Riigikohtu halduskolleegiumi 14.11.2018 kohtumäärus asjas nr 3-16-2290, punkt 17.

⁴ **K. Kerge** 2002. Kirjakeele kasutusvaldkondade süntaktiline keerukus. – [Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist](#). Toim. R. Kasik. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, lk 32. **K. Kerge** 2010. Kirjažanrite keeleparameetrid mitme tekstiliigi taustal. – [Emakeele Seltsi aastaraamat 55](#) (2009). Peatoim. M. Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 37.

⁵ **H. Puksand, K. Kerge** 2012. [Õpikuteksti analüüs kirjaoskuse omandamise kontekstis](#). – Emakeele Seltsi aastaraamat, 57 (2011). Peatoim. M. Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 162–217.

Tabel 1. Sisekorraeeskirjade stiiliindeks

Tekst	Nimisõnade osakaal	Tegusõnade osakaal	Nimisõnade ja tegusõnade suhe	Stiiliindeks
MKM	51%	19%	73 : 27	2,7
RAM	52%	17%	75 : 25	3,0
SOM	52%	19%	73 : 27	2,7
Keskmine	52%	18%	74 : 26	2,8

Mida suurem on stiiliindeks, seda enam domineerib nominaalne stiil verbilise üle, verbilisuus aga hõlbustab sisu jälgimist.⁶ Tabelist 1 on näha, et tegusõnamäär sisekorraeeskirjades on eesti kirjalike tekstide mediaanväärtusega (19%) väga sarnane või ühesugune, samas oluliselt suurem võrreldes eesti õigusaktide 13%, EL-i eestikeelsete määruste 12% ja ametikirjade 10–14% tegusõnade osakaaluga.⁷ Stiiliindeks on MKM-is ja SOM-is ühtviisi 2,7, olles vaid 0,3 võrra RAM-i omast väiksem. Eesti kirjalike tekstide stiiliindeks on 1,9, tulenedes nimisõnade osakaalu 36% mediaanist (piirväärtused 20,6%–62,5%) ja tegusõnade osakaalu 19% mediaanist (piirväärtused 24%–10,7%).⁸ Seega on stiiliindeks sisekorraeeskirjadel keskmiselt 0,9 võrra suurem kui eesti kirjalikel tekstidel. Sisekorraeeskirjad on tegusõnade osakaalu alusel varem analüüsitud õigusaktidest kui ka ametnike kirjadest verbilisemad ja seega kergemini jälgitavad.⁹ Mida spetsiifilisem või detailsem on tekst, seda rohkem nimisõnu ja vähem tegusõnu kaldub selles olema.¹⁰ Ilmselt mõjutab sisekorraeeskirjade kõrget nimisõnamäära ja seega stiiliindeksit ka terminite paratamatu kasutus.

Jälgitavus- ehk loetavusindeks LIX

Sõnade ja lausete pikkus on objektiivsed ja kontrollitavad mõõdikud, mis annavad võrreldavad tulemused valemiteel põhinevate arvutuste kaudu. Keskmisest tihedamat teksti on esmalugemise käigus raske mõista ning pikkade sõnade ja lausetega teksti on raske jälgida.

Eestikeelsete tekstide puhul on tõestatud, et sõna pikkus on semantilise keerukuse hea näitaja ja hästi ennustab teksti jälgitavust pikkade (seitset ja enam tärki sisaldavate) sõnade protsent koos teksti teiste omaduste näitajatega.¹¹ Rootslase Carl Hugo Björnssoni esialgu vöörkeelsete tekstide jälgitavuse analüüsimiseks loodud indeksit LIX on peetud sobivaks ka eesti tekstide

⁶ K. Kerge (viide 3), lk 32.

⁷ K. Kerge, H. Pajupuu 2010. [Text-types in speech technology and language teaching](#). – Analizar datos > Describir variación / Analysing data > Describing variation. Toim. B. Alonso, L. Jorge, D. G. Álvarez, Ú. K. Torrado, A. E. Martínez Insula et al. Vigo: Universidade de Vigo (Servizo de Publicacións), lk 386. H. Puksand, K. Kerge (viide 4), lk 184–185.

⁸ H. Puksand, K. Kerge (viide 4), lk 184.

⁹ H. Puksand, K. Kerge (viide 4), lk 162–217.

¹⁰ H. Puksand, K. Kerge (viide 4), lk 185.

¹¹ J. Mikk, H. Uibo, J. Elts 2001. [Word Length as an Indicator of Semantic Complexity](#). – Text as a Linguistic Paradigm: Levels, Constituents, Constructs. Festschrift in Honour of Luděk Hřebíček. Toim. L. Uhlřřová, G. Wimmer, G. Altmann, R. Köhler. Trier: Wissenschaftlicher Verlag Trier, lk 191–193.

analüüsimiseks.¹² Teksti raskusastmele viitav indeks on lause keskmise pikkuse ja pikkade sõnade protsentuaalse osakaalu summa, mis ümardatakse täisarvuks.¹³

Indeksit on tõlgendatud nelja kategooria alusel järgmiselt: LIX < 35 – kerge tekst; LIX 35–44 – keskmine tekst; LIX 45–54 – raske tekst; LIX > 54 – väga raske tekst.¹⁴

Tabel 2. Sisekorraeeskirjade teksti komponendid ja jälgitavusindeks (LIX)

Tekst	Lauseid	Sõnesid	Lause keskmine pikkus	Pikki sõnu	Pikkade sõnade osakaal	LIX	Keskmine LIX
MKM	105	1973	18,8	1191	60,4%	79	78
RAM	121	2312	19,1	1354	58,6%	78	
SOM	95	1527	16,1	926	60,6%	77	

Tabelist 2 on näha, et keskmiselt on kõige pikemad laused RAM-is 19,1 sõnega ja kõige lühemad SOM-is 16,1 sõnega ehk vahe on 3 sõnet. Samas pikkade sõnade osakaal on SOM-is kõige suurem (60,6%) ja RAM-is kõige väiksem (58,6%). Jälgitavusindeks on analüüsitud tekstidel sarnane, jäädes vahemikku 77 (SOM) kuni 79 (MKM). Jälgitavusindeksit tõlgendades on kõik tekstid väga rasked, sest tulemused on suuremad kui 54.

Mida ametlikum on tekst, seda pikemad on laused. Mida pikemad on laused, seda keerukam ja abstraktsem on teksti süntaks ning seda vähem tõenäoline on tema kiire haaratavus.¹⁵ Eesti kirjaliku lause keskmiseks pikkuseks formaalseid ja informaalset äärmusi kaasates on leitud 14,1 sõnet, eraldi märgituna on õigusvaldkonna lause pikkus 24,8 sõnet.¹⁶ Sisekorraeeskirjade lausete keskmine pikkus on 18 sõnet, mis on 3,9 sõne võrra rohkem kui eesti kirjaliku lause keskmine, kuid 6,8 sõne võrra väiksem õigusvaldkonna tulemusest. Kui arvestada, et ka siinses uurimuses on analüüsitud õigusvaldkonna tekste, mille olulised tingimused on täpsus ja ühemõttelisus ning mille oluline osa on terminite kasutus, siis võib sisekorraeeskirjade tulemustest järeldada, et neile on omane seadustest vabam keelekasutus. Analüüsitud tekstide lause keskmise pikkuse võrdlusest teiste esitatud tulemustega võib oletada, et jälgitavusindeksit on mõjutanud pigem pikkade sõnade osakaal.

Kvalitatiivne analüüs

Kvalitatiivse analüüsi eesmärk oli teksti objektiivselt mõõdetavate tulemuste kõrval võtta arvesse ka teksti sisu ja lähtuda nii tekstist kui tervikust. Vaatluse teel otsisin keelevalikute üldiseid mustreid, mõningatel juhtudel pöörasin tähelepanu ka teksti sisule. Kõigepealt uurisin tekste järgmistest õigusaktide sõnastamise põhimõtetest:

¹² H. Puksand 2004. Loetavusindeksi LIX sobivusest eestikeelsele tekstile. – [Tekstid ja taustad III. Lingvistiline tekstianalüüs](#). Toim. R. Kasik. Tartu: Tartu Ülikool, lk 108–119.

¹³ C.-H. Björnsson 1968. Läsbarhet. Stockholm: Almqvist och Wiksell, viidatud H. Puksand (viide 11) lk 109 järgi.

¹⁴ H. Puksand (viide 11), lk 114–115.

¹⁵ K. Kerge (viide 3), lk 32, 44.

¹⁶ K. Kerge (viide 3), lk 42.

- 1) adekvaatus ehk üheselt mõistetavus, selgus ja täpsus;
- 2) lakoonilisus ehk ainult nii palju sõnu, kui on tarvis;
- 3) trafaretsus ehk sama mõte võimalikult samas sõnastuses ja sama mõiste tähistamiseks sama termin;
- 4) üldarusaadavus ehk igale mõistlikule inimesele mõistetavus.¹⁷

Seejärel uurisin tekste järgmiste ametliku keelekasutuse olulisemate tunnuste põhjal: objektiivne teemakäsitus, teksti loogiline ülesehitus, ühemõtteline ja asjalik keel, tekstis esinevad seosed on konkreetsed ja täpsed ning isiku kirjutamisstiil ei tõuse esile.

Tekstiga edastatav teade peab olema koostatud lugeja teadmisi ja eelnevat konteksti arvestades. Analüüsitud sisekorraeeskirjades on näha, kuidas mõistete avamise kõrval on sulgudes kiilu abil kasutusele võetud lühendeid ja kokkuleppelisi väljendeid, kuid nende kasutusest ei peeta kinni. Näiteks võib leida *töökorralduse reeglid* (edaspidi *reeglid*), kuid järgnevas tekstis on *käesolev eeskiri*; *sisekorraeeskiri* (edaspidi *kord*), kuid järgmises lauses on *käesolevas sisekorraeeskirjas*; *Rahandusministeerium* (edaspidi *RM*), kuid järgnevas tekstis on *ministeerium*. Kui esitatud lühendeid ei kasutata, ei täida need eesmärgi. Peale selle, et tekstiruumi ei säästeta, võib lubatud lühendi asemel muu tähistaja kasutamine tekitada lugejas segadust. Selleks et lausega oleks võimalik väljendada mõtet täpselt ja täielikult, tuleks sama mõtet edastada võimalikult samas sõnastuses ehk kasutusele võetud lühenditest tuleks teksti jälgitavuse parandamiseks kinni pidada.

Õigusakti sõnastamisele kehtivat lakoonilisuse põhimõtet võiks laiendada tekstile tervikuna, st et sisekorras võiks olla ainult nii palju reegleid, kui on vaja õiguste ja kohustuste täpseks ja ühemõtteliseks väljendamiseks. Näites 1 on kasutatud tsiviilseadustiku üldosa seaduses¹⁸ sisustatud õigusmõiste tähistajat *kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm*, mis vähendab üldarusaadavust ja on üleliigne.

(1) Teenistuja teavitab täiendavalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (DHS-s) kantslerit.

Seega piisaks eesmärgi saavutamiseks, kui teenistuja teavitaks DHS-i kaudu. Seaduses sisustatud õigusmõiste tähistaja kasutus võiks olla põhjendatud, kui teenistujat ei suunataks dokumendihaldussüsteemi või kui kehtestataks erireegel teavituse vormi kohta, näiteks elektroonilise vormi nõue.

Õigusaktid on intertekstuaalsed, neis on viiteid nii teistele haldusorgani tööd reguleerivatele kordadele kui ka seadustele.

¹⁷ H. Mattila 2018. Legal language. – Languages for Special Purposes: An International Handbook. Toim. J. Humbley, G. Budin, C. Laurén. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, lk 124–125. A. Möttus 1999. Õigustloovate aktide keel ja stiil. – Õigusriigi printsiip ja normitehnika. Koost. K. Merusk, M. Kiviorg, R. Sõlg, I. Pilving, V. Olle, A. Möttus. Tartu: Eesti Õiguskeskus, lk 131, 135–146.

¹⁸ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 79, [RT I, 22.03.2021, 8](#).

(2) ametnik võib tegeleda avaliku teenistuse seaduse § 60 lõike 1 punktides 1-4 loetletud kõrvaltegevustega, kuid peab sellest viivitamata teavitama ametisse nimetamise õigust omavat isikut (vastavalt kantslerit või ministrit).

Samas ei edasta selline säte lugejale vajalikku teavet, vaid konteksti puudumise tõttu pigem raskendab teksti jälgitavust. Kaaluda tuleks, kas viidatud teave on adressaati arvestades nii oluline, et see tuleks sätestada sisekorraeeskirjas. Teine variant on lähtuda eeldusest, et kõik seadused on täitmiseks kohustuslikud ja neid sisekorraeeskirjas ümber kirjutada ei ole mõistlik, sest see ei täidaks sisekorraeeskirja eesmärki kehtestada haldusorgani töökorralduse reeglid. Sisekorraeeskirjas võiks adressaati arvestades pigem täpsustada seaduse rakendamise viisi, nt kuidas mingit teavitust esitada, et teenistuja saaks täpselt aru, mida temalt oodatakse. Peale selle on seaduse refereerimisel oht, et oluline teave jääb välja. Selliselt on juhtunud ka näites 2 esitatud lause puhul, sest avaliku teenistuse seadus¹⁹ sätestab, et „ametnik peab viivitamata teavitama ametisse nimetamise õigust omavat isikut kirjalikult, kui ta tegeleb või kavatseb tegeleda käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–4 nimetatud kõrvaltegevusega“.

Laskumata üksikasjalikumalt näites 2 esitatud sätte ja sellele vastava seadusesätte tõlgendamise kaasnepatesse küsimustesse, on näha, et lausetes erineb tegu, millega on seotud viivitamata teavitamise kohustus.

Sisekorraeeskirjades on kasutatud teistes õigusaktides defineeritud termineid ja sisustatud õigusmõisteid, nt *korruptiivne tulu*, *töövõimetusleht*, *põhipuhkus*. Kui nende kasutamine on üldjuhul järjepidev, siis ametniku ja töötaja reeglite erinevus põhjustab segadust. Näiteks saab seaduse kohaselt ametnik ülesannete täitmise eest palka²⁰ ja töötaja töötasu²¹. Sisekorraeeskirja sätestab aga, et

(3) palk kantakse teenistuja kirjalikus avalduses osutatud pangakontole jooksva arvelduskuu viimasel tööpäeval.

Seega tekib küsimus, kas näites 3 esitatu kehtib vaid ametniku või ka töötaja tasu kohta. *Teenistuja* on avalikus teenistuses kasutusel ametniku ja töötaja ühise nimetajana.²²

Täpsuse nõuet rikub ka näide 4.

(4) Uusaastale, Eesti Vabariigi aastapäevale, võidupühale ja jõululaupäevale vahetult eelnevat tööpäeva lühendatakse kolme tunni võrra.

See tekitab küsimuse, kes lühendab – kas ministeerium või teenistuja. Õiguskeelele omast umbisikulisust kasutatakse siis, kui täitjast olulisem on tegu, kuid sisekorraeeskirjade eesmärk on sätestada täpselt, kes mida teeb. Samas ei ole näites 4 tegija teost olulisem, sest see, et uusaastale, Eesti Vabariigi aastapäevale, võidupühale ja jõululaupäevale vahetult eelnev

¹⁹ Avaliku teenistuse seaduse § 60 lg 3, [RT I, 13.03.2019, 37](#).

²⁰ Sealsamas, § 34 lg 1.

²¹ Töölepingu seaduse § 5 lg 1 p 5, [RT I, 29.12.2020, 25](#).

²² Vt nt avaliku teenistuse seaduse § 112 lg 1 p 5.

tööpäev on kolm tundi lühem, on sätestatud avaliku teenistuse seaduses²³, seda ei ole vaja kellelgi lühendada. Täpsuse huvides olgu märgitud, et näite 4 sõnastus on arvatavasti üle võetud seadusest.

Sõnade minimaalse kasutuse põhimõttega on vastuolus *põhipuhkuse kestus on 35 kalendripäeva*, mille asemel võiks kasutada *põhipuhkus on 35 kalendripäeva*.

Ülearune omadussõna sisaldub järgmises näites:

(5) töötervishoiu ja tööohutuse alane töö on ministeeriumis korraldatud vastavalt töötervishoiu ja tööohutuse juhenditele,

mille asemel võiks kasutada olenevalt sellest, mida lausega öelda tahetakse, kas

(5a) *töötervishoiu ja -ohutuse reeglid on sätestatud töötervishoiu ja -ohutuse juhendites* või

(5b) *töötervishoid ja -ohutus vastab ministeeriumis kehtestatud reeglitele*.

Lakoonilisuse põhimõttega on vastuolus ebavajaliku grammatilise teabe lisamine sõnale, mis muudab sõnad pikemaks ning mõjutab teksti raskusastet. Peamiselt esineb see tarbetu saava käände kasutamisenäite, nt *tööpäeva pikkuseks on* → *tööpäeva pikkus on*, *muutmise põhjuseks on* → *muutmise põhjus on*, *mahu ülempiiriks on* → *mahu ülempiir on*. Samuti raskendab teksti jälgitavust nominaalstiil, mille tunnus on, et kogu sisuliselt oluline teave püütakse edasi anda nimisõnadega. Selle hulka kuulub ka põhjendamatu *mine*-tarind, nt *osalemine*, *eemalviibimine*, *edasiliikkamine*, *üleviimine*, *töötamise päev*. Kuna lauset ei saa moodustada ilma pöördelise verbivormita, valitakse sageli öeldiseks mõni võimalikult üldise tähendusega (sisutühi) verb, et ei tekiks kiusatust seda omakorda nominaliseerida.²⁴ Seda ilmestab analüüsitud tekstides *mine*-tarind koos tühiverbiga *toimuma*, nt *muutmine toimub* → *muudetakse*, *hüvitamine toimub* → *hüvitatakse*, *teavitamine toimub* → *teavitatakse*.

Samuti on analüüsitud tekstides levinud kantseliidile omane sõna *vastav*, mis viitava iseloomu tõttu vajab lugeja tõlgendust selleks, et tähendust kanda, nt

(6) teenistuja töötamisel osalise tööajaga fikseeritakse vastav töökoormus ja tööaeg tema ametisse nimetamise käskkirjas või töölepingus ning arvestust tööaja kohta peetakse vastavas osakonnas.

Selle asemel saaks öelda

(6a) kui teenistuja töötab osalise tööajaga, fikseeritakse töökoormus ja -aeg tema ametisse nimetamise käskkirjas /.../.

Näite 6 viimasest lauseosast ei selgu aga, kas arvestust tööaja kohta peetakse osakonnas, kus teenistuja töötab, või personaliosakonnas, nagu on mõnes kohas tavapärane. Veel jääb analüüsitud tekstides silma *poolt*-tarind, nt *tema poolt volitatud isik* → *tema volitatud isik*, *õppeasutuse poolt koostatud* → *õppeasutuse koostatud*.

²³ Avaliku teenistuse seaduse § 42.

²⁴ R. Kasik 2007. Sissejuhatus tekstiõpetusse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 48.

Üldarusaadavuse põhimõtte kohaselt peab õigusakt ja selles sisalduv norm olema mõistetav nii, et iga mõistlik inimene oleks võimeline aru saama normis sisalduvast sõnumist, käskudest ja keeldudest. Muidu ei ole inimesel võimalik normi järgi oma käitumist kujundada. Selle põhimõttega ei ole kooskõlas näide 7, milles on näha, et edastatav sõnum läheb kaduma lause struktuuri tõttu.

(7) Teenistuja lepib vabade päevade kasutamise kokku eelnevalt vahetu juhiga.

Selgem oleks:

(7a) teenistuja lepib vabade päevade kasutuse enne vahetu juhiga kokku.

Ametliku keelekasutuse nõue on, et järgida tuleb kirjakeele normi.²⁵ Siiski ei ole seda alati tehtud, nt *järe~~l~~valvet teostav isik* (õige on *järe~~l~~valvet tegev isik*), *korralda~~b~~ töökeskkonnaspetsialist või -volinikud* (õige on *korraldava~~d~~ töökeskkonnaspetsialist või -volinikud*), *surma või õnnetusjuhtumi puhul* (õige on *surma või õnnetusjuhtumi korral*). Veel võiks sisekorraeeskirjades eelistada võõrsõnale omasõna, nt *ekspluatatsioonijuhend* asemel sobiks paremini lühem ja arusaadavam omasõna *kasutusjuhend*.

Soovitused

Õigusraamistik seab sisekorraeeskirjade keelekasutusele piirid ametliku keelekasutuse ja õigusloome põhimõtete järgimise vajadusega. Näidetest ilmnes, et neid põhimõtteid on võimalik paremini järgida. Sõnastus peab vastama kirjakeele normile ning kasutada tuleb õigusaktile omast sõnastusstiili ja terminoloogiat, see peab tagama lihtsuse ja täpsuse, ühetaolise tõlgenduse, õige rõhuasetuse ja sellega mõtte esitamise adressaadile parimal võimalikul viisil. Esiteks tuleks läbi mõelda, kas teist õigusakti on vaja korrata (sh viidetena) ja kui on, siis kuidas teha nii, et kordused ja viited ei muutuks koormavaks, kuid täidaksid siiski eesmärgi. Lisaks peab teiste õigusaktide sõnastuse kasutamisel olema kindel, et üle võetud sõnastus on täpne. Teiseks aitaks tekstide jälgitavusele kaasa, kui mõistete tähistajaid avada, kuid seda tuleks teha selgelt ja arusaadavalt ning nende järjepidevast kasutusest peaks kinni pidama. Muidu muutub edastatav sõnum ebaselgeks ja tekivad mitmeti mõistetavused.

Sisekorraeeskirju saab kirjutada üheselt mõistetavamalt, kasutada vähem sõnu mõtte täpsaks väljenduseks ning sõnastada sama mõtet võimalikult samas sõnastuses. Üldjuhul peab paika reegel, et tervikliku mõttega teksti on võimalik mõista ilma iga sõna või lauset mõistmata, sest mõistetamatuses aitab üle saada terviku aimdus ja kontekst. Õigusaktide puhul ei pruugi see aga nii olla. Analüüsitud näidetest ilmnes, et sisekorraeeskirjad võiksid olla ühemõttelisemad. Õigusakt on täpsust nõudev tekst, mille puhul võib oluline olla iga sõna ja mille tõlgendamisel ei saa kontekstile ülearu lootma jääda. Kui õigusakti sõnastamisel ühemõttelisuse ja täpsuse nõudest kinni ei peeta, tekivad kergesti vaidlused.

Enamik esitatud näidetest on seotud kvantitatiivse analüüsi aluseks olevate näitajatega, seega kui sisekorraeeskirjade koostamisel järgida ametliku keelekasutuse ja õigusaktide sõnastamise põhimõtteid täpsemalt, saaks kvantitatiivse analüüsi tulemusi tõenäoliselt parandada. Õigusakti

²⁵ Keeleseaduse § 4 lg 2, [RT I, 16.06.2020, 5](#).

koostaja valikud mõjutavad teksti jälgitavust. Näidete analüüsi põhjal võib väita, et vähendada saaks nii sõnade arvu kui ka pikkade sõnade kasutamist. Veel saaks paremini läbi mõelda edastatava mõtte täpse sõnastuse ja selle, kuidas sama mõtet väljendada võimalikult samas sõnastuses.

Kokkuvõte

Kuna õigusvaldkonna tekstid on enamasti keerukamad kui teiste valdkondade omad, siis seda olulisem on pöörata teksti koostades tähelepanu selle jälgitavuse mõjuritele. Alati tuleb arvestada suhtluskonteksti. Võrreldes õigusvaldkonna tekstide näitajatega viitavad siinse analüüsi tulemused sellele, et sisekorraeeskirjad on kergemini jälgitavad. Sellega on täidetud nõue, et õigusakti keelekasutus peaks adressaati arvestades olema lihtsam kui õiguskeel, mida kasutavad õiguse asjatundjad omavahelises suhtluses. Sisekorraeeskirja koostajal on seaduse koostajast rohkem valikuid ja suurem võimalus arvestada lugejat ning lähtuda teksti luues selle jälgitavust mõjutavatest näitajatest. Kuigi õigusaktide puhul ollakse palju kinni eeskujudes, on sisekorraeeskirjade puhul lihtsam kasutada juurdunud konstruktsioone vabamalt ja nihutada kehtivaid tõekspidamisi.